

SIUŽETĄ REIKIA NUŠAUTI

TĖVYNĖ IR KITOS JUNGTYS

Spalio 8 dieną, per rinkimus, turėjau rašyti pareiškimą, kad leistų balsuoti. Po to kažkoks Mindaugas, panašus į H. Keitelį, laikinai dirbantį balsavimo komisijoje, išsiaiškino, kad bendrame sąraše esu praleista todėl, kad 1996 metais per Seimo rinkimus balsavau Čikagoje. Lietuvoje savas labai greit gali pasijusti svetimu, o svetimas labai ilgai tampa savu. Kai prieš kelerius metus paaiškėjo, kad likusį gyvenimą galiu nugyventi Amerikoje, buvo ruduo. Vilnelėje išsiuvinėtos žaliais ir rudais siūlais plaukiojo šilkinės antys. Prie Užupio cerkvės žydėjo *Tūlos* varnalėšos. Modernus ir racionalus žmogus aplinkybes (tėvynė jam – viena iš jų) keičia lengvai. Jis palygina valiutų kursus. Užsiplombuoja dantis. Išnuomoja butą. Išsiaiškina LOT'o, SAS'o ir „Lufthansos“ bilietų kainas ir pasidomi meniu – ar yra ten kas nors specialiai vegetarams. Prieš išvažiuodamas visiems giminaičiams pasako tai, ką jie ir taip žinojo: „Lietuvoje palieku viską, kas mano gyvenime buvo blogiausia.“ (Šitą mintį išgirdau po kelerių metų Čikagoje iš vieno vyro, dengiančio priemiesčių stogus. Vilniuje jis buvo baigęs Dailės akademiją.) Tačiau modernus žmogus ir senamadiškas labai skiriasi. Jie nepanašūs kaip seno ir jauno vyro paltų kišenės. Senuko kišenėje paprastai būna besikeičiančių kainų nokautuotas talonas, keli trupiniai ir vilnos kamuoliukai – susivėlę Belgijoje ar Vokietijoje (kaip retrospektyva). Jauno – popierinės nosinės, raktai, kramtomoji guma ir kartais prezervatyvas (kaip perspektyva). Nmodernus žmogus tėvynę suvokia kaip O. Tokarczuk *Praamžių...* Rūta savo kaimą. Priėjusi įsivaizduojamą kaimo ribą, mergaitė prie tos ribos ištiesdavo pirštus ir jai atrodydavo, kad pirštų galiukai išnyksta. Kaime pasirodančius svetimus žmones gimdė toji riba, tik atrodė, kad jie iš kažkur atvykdavo. Modernus ir senamadiškas žmogus net paprastą, tik iš veiksnio ir tarinio sudarytą sakinį – buvo ruduo – suvokia kitaip. Buvo ruduo – prisiminimų oras, rašė A. Nyka-Niliūnas. „A propos“ filme jis, grįžęs į Lietuvą 1998 metais, eina tėviškės dirvonu ir viskas, kas aplink, jam regisi visai svetimas kraštas. Gyvenant JAV vienas iš svarbiausių praėjusio amžiaus įvykių – amerikiečių skrydis į Mėnulį – jam nepadarė jokio įspūdžio. Poetui net buvo nuobodu žiūrėti televizorių, nes astronautai niekada neišsilaipins Nemeikščių mėnulyje. Apie Lietuvą jis rašė: „*Ten* aš pratęsdavau gamtą ir daiktus ir gamta ir daiktai pratęsdavo mane. *Čia* aš negaliu sudaryti gyvo kontakto nei su gamta, nei su daiktais. Štai kas yra nuoga ir absoliuti tremtis.“ Gyvenant tremtyje ilgai (net ir savo noru) tėvynė tampa suvenyru. Mažyčiu nameliu vandeny po stiklo kupolu. Kai tą kupolą pajudini, ant trobelės (kaip tikras) krinta plastmasinis sniegas. Suvenyras kambaryje (atmintyje) turi turėti griežtą vietą, kitaip jis ima trukdyti. Kartais žmonės, nemokantys kaip gyvūnai gyventi esamuoju laiku, po tuo kupolu persikelia gyventi patys. Kažkodėl išvažiavimas iš tėvynės visada konkretus, grįžimas – visada metafiziškas. Į tą pačią tėvynę, kaip ir į jos upes, negalima įbristi antrą kartą. Šliuzai užsidaro. Nes tarp to, ką žmogus patyrė ilgai būdamas svetur, ir to, ką per tą laiką patyrė tėvynė, atsiranda kitos jungtys.

CANDY

Pirmąkart ateiti dirbti į amerikiečių namus yra truputį baisu. Ypač sunku angliškai prisijaukinti daiktus.

Žmonės – kur kas lengviau. Daiktai lieka nebylūs, kol su jais išlieka pažintinis santykis. Kaip rašė V. Nabokovas apie vieną personažo išsinuotą butą, kabinete stovėjo „pustuštis rašomasis stalas su nežinoma praeitimi ir nežinoma ateitimi“. Modernūs žmonės taip ir numiršta su daiktais nepašnekėję. Jų niekada neįdreskia pasiūtusi kėdė, jie neskęsta minkštų baldų įlankose, jų nesuvedžioja slidžios antklodės ir neiškviečia į naktinę dvikovą seni veidrodžiai.

Visokių tokių daiktų buvo pilnas senutės Candy rūsys Čikagos priemiestyje. Rūsį po smarkaus lietaus užliedavo vanduo, todėl senų itališkų baldų apačios buvo atšerpėtojusios. Slaugomų senukų gyvenimas paprastai pasidalydavo aukštais. Rūsijoje su vestuvinėmis nuotraukomis senuose albumuose kalėdavo jaunystė, o viršuje televizorių žiūrėdavo rami senatvė. Svetimoje erdvėje patiriu keistų dalykų. Vieną kartą po nakties Candy namuose pigaus kiniško laikrodžio rodyklė ėmė sukintis priešinga kryptimi. (Ko gera, tai buvo brandžiausias mano kada nors patirtas stebuklas.) Kitąkart visiškoje tyloje nukrito dvimetrinis Italijos vienuolyno peizažas. Keliasdešimt metų jį laikiusi virvutė nutrūko kaip tik tada, kai aš, atvažiavusi iš kito kontinento, viriau Candy kavą. Kai važiavau vieno sekmadienio pavakarę iš priemiesčio į Čikagą, traukinys dešimt minučių judėjo *atgal*, tarsi miestelyje būtų buvęs užkastas didžiulis magnetas, traukiantis vagonus miestelio link – lengvai, kaip metalo drožles.

Candy tėvai buvo italai. Ji pati – gimusi jau Amerikoje. Prie senutės lovos atšviesta iš seno laikraščio kabojo jos tėvo nuotrauka. Čikagos italų kvartalo sankryžoje jis pardavinėjo laikraščius. Šalia buvo išspausdintas straipsnis apie laimingą imigranto likimą. (Specialiai buvau toje vietoje. Kiosko nebėra. Tik ta pati sankryža, kurioje ir dabar kiekvienas imigrantas laimingai galėjo pasukti į visas keturias puses.) Vaikystėje Candy Čikagoje gyveno italų kvartale. Tai buvo Al Caponės laikai. Mafukai iš kitų italų išsiskyrė gerais drabužiais ir blogomis manieromis. Motina Candy sakė: „Jei tave, einančią iš mokyklos, nors vienas iš jų užkalbintų, bėk į bet kurią laiptinę ir belsk į bet kurias duris.“ Kaip rašoma vienoje knygoje apie ketvirtojo dešimtmečio Čikagos banditus, Al Caponės draugas nešiojo jo dovanotą diržą su briliantais nusagstyta sagtimi. Aišku, Al Capone įsigijo jį „ne be kraujo praliejimo“. Kai Al Capone už neteisėtą ginklo laikymą buvo metams uždarytas Filadelfijoje į kalėjimą, tas draugas, netekęs blizgančių subsidijų, pasiūlė savo paslaugas kitai gaujai. Paskui mafukai išsikraustė į priemiesčius. (Kaip ir pas mus.)

Candy per visą savo gyvenimą Europoje buvo vienintelį kartą. Ji nuvažiavo į motinos tėviškę, mažą miestelį šalia Romos. Ten dar gyveno jos motinos brolis. Tada jis jau buvo visai aklas, bet Candy sakė, kad kai jį pamatė, jai pasirodė, kad tėvas prisikėlė iš numirusiųjų. Ir atvežti iš Amerikos dėdei mirusio tėvo drabužiai buvo kaip tik.

Aš klausiau, ar jai tada nebuvo noro Italijoje pasilikti. Candy atsakė, kad Italijoje labai gražu, bet ta šalis jai pasirodė visai svetimasis kraštas. Bažnyčioje ji susipažino su tėvu Pijumi, kuris vėliau buvo paskelbtas šventuoju. Jis jaunai turistei iš JAV dovanavo savo pirštinę. Ta pirštinė su rudomis kraujo dėmėmis nuo stigmų dabar gulėjo ant Candy komodos. Ji buvo svarbiausias daiktas, kurį aš turėjau gelbėti, jei savaitgalį namuose kiltų gaisras. Nors Candy buvo gimusi Amerikoje, namuose galėjai jausti „dvigubą identitetą“. Jis susidėjo ir iš kituose namuose pasitaikančių dalykų, bet čia tie dalykai egzistavo deriniu. Sekmadieniais – Domingo arijų klausymas. Bazilikai ir rozmarinai darže. Pats daržas. (Banali pomidoruose mirštančio Carleonės asociacija.) Alyvų aliejus. Plonos prisegamos kojinės. Ir itališki keiksmožodžiai. Keiksmožodžiai miršta paskutiniai. Pagal pas mus išlikusių rusiškų keiksmožodžių kiekybę galima nustatyti sovietų okupacijos lygį. Ir galbūt pareikalauti tikslios kompensacijos. (Lietuviškais deminutyvais.) Vienąkart Candy ilgai keikėsi itališkai, kai žiūrėjo per televizorių Clintono istoriją. Paskui angliškai paklausė: „Na gerai, jis ją dulkino, ji dulkino jį, kodėl apie tai aiškina CNN?“ Paskui dar paklausė: „Ar Lietuvos prezidentas irgi paleistuvis?“ Nors viskuo pasaulyje abejoju, atsakiau – ne. Jis padorus šeimos žmogus. „Beje – sakau, – mes neseniai jį išsirkome. Iki tol jis gyveno

kokios šešios mylios nuo Jūsų, šalia Hinsdale." Candy tiesiog pritrenkė daryta mano anglų kalba: senutei buvo visiškai aišku, kad Lietuva, kuri yra Europoje šalia Lenkijos, negalėjo išsirinkti prezidento iš to miestelio, kuriame šeštadieniais jos dukra pirkdavo jai šviežių pyragaičių.

KASPARAS IR BIRUTĖ

Pas Kasparą ir Birutę dirbau neilgai. Kasparas su motina amžiaus pradžioje atplaukė į Niujorką iš Plungės. Turbūt jau po kelių dienų atsisėdo motinai ant kelių ir nusifotografavo, lyg sūpynių virvę laikydamas rankytėje motinos karolių vėrinio galą. Dabar jis, jau 94 metų senukas, vaikščiojo kasdien pro tą fotografiją, pripratęs prie jos kaip prie durų rankenos. Abu senukai buvo lietuviai, bet lietuviškai mokėjo tik kelis žodžius ir girdėjo, kad yra toks dienraštis „Draugas“. Jais rūpinosi amerikietė marti ir sūnus. Kitas sūnus buvo žuvęs Vietnamo kare. Birutei nuo diabeto gangrenavo koją. Koją buvo slyvų spalvos. Kasdien jos perrišti atėdavo slaugė, atvažiavusi į JAV dirbti iš Filipinų. Ji sakė, kad po mėnesio Birutei koją amputuos, bet kol kas senutė neturinti to žinoti. Iš visų giminaičių, likusių Filipinuose, slaugė labiausiai pasiilgdavo vieno į obuolį panašaus vaisiaus. Čikagoje niekas jų nė žinot nežinojo. O avokados Filipinuose jos tėvų darže krisdavo nuo šakučių pačios, kaip juodos rauplėtos granatos. Grįžti į Filipinus slaugė nenorėjo. Čia jau buvo gimusi jos dukra, o ten ją pasitiktų būrys neturtingų giminaičių, su tų ypatingų vaisių pintine.

Vieną vakarą Kasparas paklausė, ar aš nenoriu portugališko vyno. Jis ilgai ieškojo butelio drabužių spintose, po to gėrėm jį ir klausėm Sinatros „Strangers in the night“. Porto vynas būna išspaustas iš vynuogių, išaugintų ant Douro upės stačių granito šlaitų. Ten, toli nuo Amerikos ir Lietuvos, vasaros karštos, o žiemos labai šaltos. Tai ir suteikia vynuogėms ypatingą charakterį. Visai jaunas vynas būna slyvų spalvos. Ir tada vėl prisiminiau Birutės koją, kurią turėjo nupjauti. Ėmė pilti šaltas prakaitas. Kasparas žiūrėjo į vieną sieną, Birutė į kitą. Sinatrą jie niūniavo atmintinai (taip, kaip pas mus aštuoniasdešimtmečiai niūniuoja liaudies dainas). Ant sienos buvo pakabintos jų, prieš keliasdešimt metų šokančių kažkokiam restorane, nuotraukos.

Kai tą koją amputavo, ten aš jau nebedirbau. Paskambino senukų marti ir pasakė, kad jie išmirė per dvi savaites. Po to paklausė, ar aš gerai pažįstanti tą moterį iš Lietuvos, kurią keisdavau pas juos savaitgaliais. Pasakiau, kad ji buvo atsitiktinė mano pažįstama. Amerikietė marti nežinojo, kad tokie savaitgalių darbai Čikagoje surandami telefonais, t. y. „virtualiai“, nesusitikus su ligoniu, nors paskui su jo prisiminimais ir kūnu bendrauji labai intymiai. Tą moterį iš Klaipėdos ji išvijo. Vieną vakarą, užvažiavusi pas uošvius atsitiktinai, ji rado senukus vienus, Birutę be kojos šlapią lovoje. Klaipėdiete grįžo po penkių valandų girta. Išėdama iš keršto šeimininkams ji prakalbėjo telefonu su Lietuva 400 dolerių. Senukų marčiai buvo žema dėl to bylinėtis. Kartais, atvažiavusi penktadieniais keisti tos klaipėdiškės, rasdavau ją savo kambaryje valgančią lietuviškai pagamintas silkes iš stiklainio ir užgeriančią rausvu itališku putojančiu vynu. Džinsiniai marškiniai būdavo po krūtine užrišti mazgu, – ji būdavo pasirengusi savaitgalio šuoliui pas kitus lietuvius imigrantus, kurie dviem dienoms išsilaisvindavo iš amerikiečių ligonių. Prieš sėsdama į mašiną, ji man dar parodydavo paskutines namiškių iš Klaipėdos atsiųstas fotografijas. Sakė, kad labai pasiilgo sūnaus ir vyro. Buvo nemačiusi jų trejus metus. (Iš visų istorijai paliktų vyrų klaipėdiete labiausiai pasiilgdavo Franklino, nupiešto ant 100 dolerių.)

ALICJA

Alicija į Čikagą atvažiavo, kai jai buvo šešeri. Tėvynės aplinkui niekas nepriminė. Tiesa, netoliese buvo „Bobak Sausage Co“ parduotuvė, kurioje galėjai nusipirkti perteptų vaflių, raugintų agurkų, kopūstų, visokiausios silkės ir dar daug ko. Klasės vaikų vardai buvo meksikietiški. Senieji amerikiečiai, užsilikę šiame rajone, buvo vadinami „baltosiomis šiukšlėmis“. Kai motina atlydėdavo Aliciją į mokyklą ir apsisukdavo eiti namo, Alicija imdavo verkti. Ji nežinojo, kaip angliškai kairė ir dešinė, aukštai ir žemai, juoda ir balta. Pasaulis, kaip guminis, čia grėsė susitraukti iki trintuko dydžio. Kiekvieną rytą prieš pamokas nesuprasdama nė vieno žodžio atsistojusi su kitais klasės mokiniais Alicija sakydavo priesaiką: „I pledge allegiance to the flag of the United States of America and to the Republic for which it stands. One nation under God, indivisible, with liberty and justice for all.“ („Prisiekiu būti ištikima Jungtinių Valstijų vėliavai ir Respublikai, kuriai ji atstovauja. Viena nedaloma tauta prieš Dievą – laisvė ir teisingumas visiems.“) Mokytoja šypsojosi. Ji šypsojosi net tada, kai Alicija verkėdavo. Kas keli mėnesiai kurios nors valstijos mokykloje vaikai pašaudydavo į kitus vaikus. Alicija per televizorių matydavo, kaip motinos, apsikabinusios viena kitą, rauda prieš kamerą. Ant mokyklos tvoros tos vietos gyventojai užkabindavo gėlių žuvusiems. Tas gėles rodydavo ilgai ir iš labai arti. Alicija manė, kad vaikai mokyklose šaudo į kitus vaikus todėl, kad jiems reikia šypsotis tada, kai norisi verkti.

Pro Alicijos namus važiuodavo plačiaveidžiai meksikiečiai su vežimėliais. Jie pardavinėdavo pilnus klampių kaip medus sulčių mangus, kukurūzus, užmautus ant pagaliuko, kad būtų patogiau graužti, ir perpjautus melionmedžio vaisius, kurių vidury, kaip didžiulių žuvų ikrai, blizgėjo juodos sėklos. Pravažiuodavo ir maža mašina, iš kurios sklisdavo muzika. Ją galėdavai sustabdyti bet kur ir nusipirkti ledų. Šiltais vakarais tamsioje gatvėje prie namo skraidydavo šviečiantys vabaliukai, – Alicijai atrodė, kad ten įsikandę žalsvai degančias cigaretes šaligatviu pirmyn atgal zuja nematomi jos dėdės ir tetos iš Poznanės. Tų tetų labai pasiilgdavo jos motina. Vakaraus motina būdavo pikta. Dėl to, kad ji valydavo amerikiečių namus ir jai labai skaudėdavo nugarą, ir dėl to, kad giminaičiams turėdavo rašyti tik linksmus laiškus. „Džiaukis, kad apsisprendei negrįžti...“ „Nuo to laiko, kai išvažiavot, Lenkijoj niekas nepasikeitė...“ „Aš tau pavydžiu baltu pavydu...“ Maždaug taip prasidėdavo giminaičių laišukai. Vieną kartą kalbėdama telefonu su tėvyne motina verkė. Kažkokiam kaime mirė jos teta. Važiuoti į laidotuves ji negalėjo, nes buvo susitaupiusi tik 700 dolerių ir nebūtų galėjusi įvažiuoti atgal. (Paskui Alicija sužinos, kad nepalaidojęs savo artimųjų yra beveik kiekvienas emigrantas.) Dar vėliau ji pabus amerikiečių laidojimo namuose: viskas atrodys kaip gimtadienis, toks, koks jis buvo švenčiamas Poznanėje, tik jubiliatė gulės karste. Motina pasakos, kad kai ta jos savaitgaliais slaugoma amerikietė senutė merdėjo ant jos rankų, ji šaukė jos gimines iš antrojo namo aukšto, bet jiems buvo per baugu nulipti žemyn. Motina sakys, kad stovėti šalia miršančiojo ir po to užspausti jo akis čia yra vadinama „old fashion“. Alicija susinervins, kad motina nemoka tokių paprastų žodžių ištarti be akcento. Net žodį „water“ ji tardavo taip, kad bet kas galėjo atspėti, jog ji užsienietė. Po dvejų mokslo metų Aliciją mokykloje mokys išlankstyti popierinę gėlę. Motina paprašys parodyti. Alicija pasakos: „Paimi popierių, perlenki per pusę, užrieti kraštus ir sulygini.“ Motina paprašys papasakoti lenkiškai. Alicija papasakos: „Paimi popierių, paimi per pusę, paimi taip ir paskui paimi šitaip.“ Po kelerių metų kalbėti lenkiškai Alicijai atrodys, kaip lipti pro langą, kai namo durys atviros.

Alicija mėgs viena valgyti keptas bulves „Arbys“ restoranėlyje prie namų ir žiūrėti pro langą, kaip linksmi keičiasi juodaodžių autobusų vairuotojų pamainos. Ant maišelio bus nupiešti skrendantys debesys ir užrašas: mūsų bulvės – geriausios pasaulyje. Alicija pabus teatre, kuriame statomos vien Šekspyro pjesės. Po spektaklio visiems plojant iš kažkur aukštai nusileis burės didumo Šekspyro portretas – su Michaelo Jordano marškinėliais. Su vaikais Alicija eis į Meno institutą pažiūrėti iš viso pasaulio kolekcijų suvežtų Degas paveikslų ir skulptūrėlių. Labiausiai jai patiks besišukuojančios moterys. Atrodys, kad šukuotis yra tobulas tų moterų išsilavinimas. Į Mokslo muziejų ji nueis su mama.

Alicija pagaliau pamatys „Apollo“ laivo dalį, su kuria amerikiečiai buvo Mėnulyje. Šalia kitų daiktų bus padėtas brendžio buteliukas, jį astronautai buvo nusivežę į Mėnulį, po to pilną vėl atsivežė atgal. (Motinai labiausiai patiks akyse iš kiaušinio išsiritantis tikras viščiukas.)

Dar po metų kitą Alicija ims suprasti greitakalbe per televiziją skaitomas žinias. Ji matys, kad kai kur nors pasaulyje ima sprogti bombos ar atsiranda despotas, norintis pasiimti kitų žemes, reikalai pamažu ima tvarkytis dažniausiai tik tada, kai į jvykius įsikiša Amerika. Per tuos metus beveik visi jos giminės Lenkijoje bandys išlošti „žalią kortą“. Kai kuriems – pavyks. Kol susiras butus, jie net šiek tiek gyvens jų namuose. (Motinai sakys, kad viską, kas jų gyvenime buvo blogiausia, jie paliko Lenkijoje.) Ir Alicija supras, – pasaulis yra čia. Tik reikia prasimušti. Nebūti panašiai į amžinai namus valančią motiną. Tačiau Poznanę Alicija sapnuos dar daugelį metų – dažniausiai penkiaaukščio namo kiemą, blizgančius tramvajų bėgius ir aguoninį pyragą. Tokį pat pyragą parduodavo „Bobak’e“. Čia pat, už kampo.

POST SCRIPTUM

Tą vasarą, kai visam laikui grįžau iš Amerikos, dukrai ant pado išdygo karpa. Gydytoja, kuri karpas gydo lazeriu, pasakė, kad savo vaikui ji bandytų karpą išdeginti ugniažolės sultimis. Reikės kantrybės, bet neprireiks narkozės, kuri labai kenkia atminčiai. (To, kas kenkia atminčiai ir regėjimui, bijau labiausiai.) Ugniažolės Vilniuje, pasirodo, auga visur. Ypač – senuose kiemuose. Skindavom jas du mėnesius beveik kiekvieną vakarą Bazilijonų vienuolyno kieme. A. Nyka, kai buvo vienintelį kartą sugrįžęs į Lietuvą, rašė, kad aplankė Dievo ir žmonių žiauriai apleistą Bazilijonų kiemą, kuris jį „tiesiog trenkte pritrenkė savo sunkia kaip sienų granitas paslaptim“. Jau seniau žinojau, kad įspūdis vietą gali charakterizuoti taip pat tiksliai kaip ir faktas. (Jei poetas nebūtų keliasdešimt metų gyvenęs Amerikoje, jo įspūdyje, ko gera, nebūtų žodžių „žiauriai apleistas“.) Kitas poetas, Adomas Mickevičius, prakalėjęs šiame kieme pusę metų, caro įsakymu buvo ištremtas iš tėvynės visam laikui ir negalėjo sugrįžti į Lietuvą net vienintelį kartą.

Mergaitė sėdėjo ant lentų ir badė karpą atvirais ugniažolių lūžiais – oranžinės sultys ant odos virsdavo juodomis. Motina man sakė, kad jai pasakojo jos motina, jog karpas galima išgydyti ir lineine virvele. Ant jos reikia užristi tiek mazgų, kiek yra karpų ir užkasti po tekančiu vandeniu. Kai virvelė supus, karpos išnyks. Ant Bazilijonų varpinės giedojo lakštingala. Šeštą valandą vakaro. Vidury Vilniaus. Kvepėjo šviežiomis lentomis.

Žinojau, kad jeigu atsistočiau daugelyje Vilniaus kiemų, pajusčiau tą patį. Kaip sakė G. Grassas apie atmintį – visi šliuzai buvo atviri. „Galėjau pratęsti gamtą ir daiktus.“ Po žemėmis buvo tikrai užkastas didžiulis magnetas, laikantis mane čia lengvai, kaip metalo drožlę. Tėvynė yra niekas daugiau, tik jungtys...

Prieš keliasdešimt metų Bazilijonų kiemas mažam Ričardui Gaveliui kvepėjo išplautomis (ar neplautomis) vyno statinėmis. Bažnyčios rūsyje vaikai tada rasdavo vokiškų teleskopų. Varpinėje giedojo ne lakštingala, o kažkas augino balandžius. Nuo to laiko jis ėmė jų nekęsti. Balandžiai, atsikeršydami, dovanojo senstančiam rašytojui paukščio vokus ir žvilgsnį. Maždaug tuo pačiu laiku tame kieme anglų ir ispanų kalbų mokėsi mano dėdė. Pedagoginio instituto svetimų kalbų dekanas buvo žydas. Fuksai stengdavosi su juo nueiti kartu į tualetą be pertvarų, kad pamatyti, kaip nuo didžiausios vyriškos žydų paslapties it kelnės nuslenka mitas. Dekanas pagal ūgį neproporcingai didelę savo paslaptį stengdavosi pridengti abiem delnais. Kas tai pamatydavo, jausdavosi tikras studentas. Bažnyčia nuo tų laikų iš tikrųjų buvo mažai pasikeitusi. Tyloje trupėjo freskos ir krito ten, kur yra visas „dingęs Vilnius“. Ištiesiau rankas pirmyn – pirštų galiukai neišnyko...

Bažnyčios freskų fone rudenį savo ir mano vaiką nufotografuos atvažiavusi iš Talino mano draugė

estė. Paskutinį kartą viena kitą mes būsime mačiusios 1991 metais, kai politologai rašė, jog už savo tėvynę ir estai kovos iki paskutinio lietuvių kraujo lašo. Tai, kai estė atvažiuos, prisiminsiu. Bet nepasakysiu. Jos berniuko tėvas yra vedęs kitą moterį. Bet estė nešiojasi to vyro fotografiją užsikišusi užrašų knygutėje. Fotografija iš verslo laikraščio – tas vyras yra didelės drabužių firmos savininkas. Tos firmos drabužių parduotuvių yra ir Vilniuje, bet estė sako, kad jose apsipirkti jai per brangu. Berniukas tėvo nuotrauką užrašų knygelėje subadė adata. Abiejų vaikų nuotrauką Bazilijonų kiemo fone aš ilgai laikysiu virtuvėje šalia vieno suvenyro. Tas suvenyras – žydras plastmasinis kupolas, po kuriuo matosi Čikagos dangoraižiai. Kai kupolą pajudini, ant dangoraižių (kaip tikras) krinta plastmasinis sniegas.

Giedra Radvilavičiūtė, *Siužetą reikia nušauti*, Vilnius: baltos lankos, 2002, p. 14–25.